

ИЗВЕШТАЈ О РЕАЛИЗАЦИЈИ ГОДИШЊЕГ ПРОГРАМА УПРАВЉАЊА ЗА 2010. ГОДИНУ

СПЕЦИЈАЛНИ РЕЗЕРВАТ ПРИРОДЕ

“ЛУДАШКО ЈЕЗЕРО”

децембар 2010

САДРЖАЈ

САДРЖАЈ.....	2
ОРГАНИЗАЦИЈА УПРАВЉАЊА И ГАЗДОВАЊЕ.....	3
1.1 Организовање и опремање	3
1.2 Чување- надзор и праћење стања	3
1.3 Обележавање и одржавање	4
1.4 Доношење програмских и нормативних аката	4
1.5 Документационо- информациони систем	4
1.6 Сарадња са осталим корисницима подручја	5
2 ЗАШТИТА И ОЧУВАЊЕ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ	5
2.1 Опште мере заштите	5
2.2 Посебне мере заштите	6
3 ЗАШТИТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСА.....	6
3.1 Пољопривредно земљиште	7
3.2 Ловни ресурс	7
3.3. Риболовни ресурс.....	7
3.4. Водни ресурс	7
4 РАЗВИЈАЊЕ НОВИХ ФУНКЦИЈА.....	8
5 НАУЧНО- ИСТРАЖИВАЧКЕ АКТИВНОСТИ	8
6 ЕДУКАТИВНЕ- ИНФОРМАЦИОНЕ АКТИВНОСТИ.....	8
6.1 Информисање	8
6.2 Промоција и пропаганда	9
6.3 Еко Камп	9
7 САРАДЊА.....	9
7.1 Сарадња	9
7.2 Међународна сарадња	9

ОРГАНИЗАЦИЈА УПРАВЉАЊА И ГАЗДОВАЊЕ

1.1 Организовање и опремање

1.1.1 Организовање

У првом триместру је дошло до организационих промена у Јавном предузећу “Палић-Лудаш” које су подразумевале издвајање сектора туризма, као и промене у руководству предузећа. Одређен смањен обим укупних активности је био условљен и недостатком довољних финансијских средстава за оптимално обављање послова, јер је већина средстава потраживаних из буџета стигла тек у другом делу године (август и новембар).

Имајући у виду да Јавно предузеће “Палић –Лудаш” поред СРП “Лудашко језеро” управља и са још три друга заштићена подручја (око 7500 ha) присутна је недовољна опремљеност (униформе, опрема чувара, возила за кретање на терену) и незадовољавајућа кадровска структура (чуварска служба са недовољним степеном образовања, недовољан број стручних сарадника потребних профила)

1.1.2 Опремање

Захваљујући пројекту, 04SER02/01/002.из Програма Суседске сарадње Мађарске и Србије 2008. године када је набављен део неопходне опреме (зграда, теренско возило, опрема за чуваре, део информатичке опреме) створена је основа на којој се може развијати даље унапређивање управљања заштићеним подручјем. Током ове године није се остварило никакво унапређење опреме и приметно је да то утиче на одржавање нивоа на пословима управљања у овом и осталим заштићеним подручјима, нарочито у теренском праћењу стања и мониторингу, као и развијању даљих едукативних програма.

Наствљени су радови на пројекту изградње дренажног система на екосанитацију на локацији Визиторског центра лудаш.

1.2 Чување- надзор и праћење стања

1.2.1 Чување и надзор у СРП “Лудашко језеро” је континуирани задатак у циљу превентивне заштите природних вредности и њихових станишта. Спроводио га је један чувар у сарадњи са осталим корисницима простора, тј- *Волонтерском чуварском мрежа Удружења љубитеља природе МЗ „Шупљак“*

1.2.2 Чувар заштићеног подручја је током године надгледао спровођење режима заштите природних вредности, намену и коришћење површина од стране свих корисника простора као и посетилаца „Лудашког језера”. О свим променама насталим у Резервату извештавао је континуирано кроз теренски дневник. Стручни сарадник је континуирано пратио стање.

1.2.3 Координација појединих активности према захтевима програма, правилника и календару управљања, спровођена је континуирано кроз праћење стања (излетници, пецароши, кошење и испаша, ловци, пољопривредни радови)

1.3 Обележавање и одржавање

Обележавање је реализовано по важећим прописима и у складу са роковима које одређује Правилник о обележавању заштићених природних добара (Сл. Гласник РС бр.30/92). Ове године је обележавана линија границе дуж источне обале резервата у свим зонама заштите. Због нетачних података и нових катастарских ситуација разрађена је методологија и положаји стубова су одређивани на основу више извора (Уредба, катастарске карте, Гооглеартх). Истовремено је становништво упознато са овом акцијом на састанцима у МЗ са циљем сарадње (неке ознаке су на приватном земљишту) и смањивања оштећивања ознака.

1.4 Доношење програмских и нормативних аката

1.4.1 У складу са одредбама Закона о заштити природе (Сл. лист РС 36/09) и упутствима Министарства животне средине и просторног планирања (допис из марта 2010) приступило преради постојећег предлога *Плана управљања СРП "Лудашко језеро" 2010-2019*. Урађен је предлог који је од 22.октобра д 22. новембра стављен на јавни увид. Одржана је јавна расправа, 23.новембра 2010 а сакупљене примедбе које су у оквиру Закона, Уредбе и овлашћења управљача, усвојене и уграђене у текст предлога. Исти је упућен У Министарство заштите животне средине и просторног планирања на давање сагласности.

1.4.2. У складу са одредбама истог закона и Уредбом о накнадама, започет је рад на доношењу *Правилника о накнадама за СРП "Лудашко језеро"*.

1.4.3. Припремљен је *Извештај о реализацији планова за 2010. годину*

1.4.4. Припремљен је *Годишњи програм управљања за 2011 годину*

1.5 Документационо- информациони систем

Настављено је са прикупљањем елемената за базу података која се односи на спровођење режима и мера заштите и унапређивања. База је допуњена великим бројем фотографија заштићеног природног добра, ретких и угрожених врста, као и фотографијама које се односе на недозвољене активности у резервату (елементи за пријаву надлежној Инспекцијској служби). ГПС-опрема, којом Управљач располаже, је у многоне повећала квалитет постојеће базе података, јер се сада, осим фотографија, запажања и других релевантних података, уносе и тачне географске координате места на коме се налази популација, као и величина популације и њен просторни распоред. Идеја за праћењем стања је настала приликом анализе података спровођења мера

активне заштите природе, када је установљено да се због распрострањања инвазивних врста, акценат ставља на веће површине у резерватима, а да се мања пажња посвећује микролокалитетима и малим популацијама (углавном због недостатка материјалних средстава и обученог кадра). Настављена је пракса повезивања теренских белешки чувара (теренски дневник), теренске пријаве, пријаве Инспекцијској служби, фотографија недозвољене активности и тачних координата места на ком се десила предметна недозвољена активност у једну целину. Показало се да то значајно повећава квалитет рада и убрзава ток процедуре. Проблем за унапређивање ове функције је свакако недовољан број обучених чувара и ГПС опреме, недовољно људства за обраду ових података и недовољна густина излазака на терену функцији мониторинга.

1.6 Сарадња са осталим корисницима подручја

1.6.1 Настављена је сарадња са Заводом за заштиту природе Србије и Покрајинским заводом за заштиту природе у Новом Саду. Прибављане су потребне сагласности / услови заштите природе за обављање активности активних мера заштите, пољопривреди (услови за сетву, услови за кошење и испашу у процесу издавања у закуп државног пољопривредног земљишта).

1.6.2 Настављена је сарадња са месним заједницама. Сарадња са Мз Шупљак је и у оквиру Волонтере чуварске мреже и повремених акција чишћења око језера.

1.6.3. Сарадња са НВО се настављала на више начина. Са Удружењем „Riparia“ сарађивао је на више пројеката (ЦЕС, зимска прехрана птица, чигра, еко камп). Друга удружења са била врло активна у припреми и касније јавној расправи *Плана управљања СРП „Лудашко језеро“ 2010-2019*. Сарађивано је и са удружењем „Протега“ и њиховим пројектом „Заштита барске корњаче“. У језеро Лудаш је пуштено неколико примерака младих корњача у присуству представника Покрајинског завода за заштиту природе.

1.6.4. Сарадња са општином Суботица је и ове године реализована. Сарађивало се са Службама за грађевинарство, Службом за комуналне послове предузетништво и животну средину, Службом за локални економски развој. Поред стручних консултација у вези са зонама, површинама и мерама заштите, сарађивало се у процесу давања у закуп пољопривредног државног земљишта.

2 ЗАШТИТА И ОЧУВАЊЕ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ

2.1 Опште мере заштите

Теренским надзором, као и сарадњом и контактима са корисницима простора, реализовали смо спровођење режима заштите.

Пријаве за недозвољене активности на парцелама унутар Резервата

-недозвољена градња или реконструкција објеката, молова

-недозвољено насипање шута

-недозвољено интензивирање коришћење земљишта

Контролисан лов на границама Резервата, да ли се ловци придржавају забране лова унутар Заштићеног подручја.

Контролисано одржавање летњег и зимског нивоа вода.

Сарадња са надлежним органима у контроли квалитета воде Лудашког језера, Киреша и канала Палић- Лудаш. Као и претходних година, у сарадњи са Општином Суботица, Завод за јавно здравље из Суботице је прикупљао узорке воде за хемијску и биолошку анализу.

2.2 Посебне мере заштите

Мере су предвиђене Планом управљања и односе се на заштиту посебних природних вредности као што су природне реткости и угрожена и специфична станишта.

2.1.1 Успоравање неповољних процеса сукцесије у реликтној степској заједници источне обале језера је спровођено кроз активности: чишћење Источне обале од подраста зове, периодично кошење

2.1.2 Кошење трске на влажним ливадама, покошена је површина у зони II и III степена заштите, Покошено је на више од два хектара површине влажних ливада које су биле под трском.

2.1.3. Уређиван је даље заштитни појас зеленила иза Визиторског центра. Побољшавања је структура врста садњом аутохтоних врста : бела топола, калина, евонимус и дивља ружа. Уклањани су даље примерци зове као инвазивне врсте.

2.1.4 Спровођење текућих мера заштите обављано је континуирано са појачаним активностима у периодима и на локалитетима већег притиска посетилаца на Резерват (првомајски празници, риболовци, излетници).

2.1.5 Уређивање односа са корисницима језера, коришћење мола, чамаца и пецање. Чуварска служба је у сарадњи са Волонтерском чуварском мрежом из Шупљака евидентирала чамце и кориснике мола, сваком је додељена и таблица са бројем и карактеристичном ознаком.

2.1.6 Координирана је и организована сеча трске на традиционалан начин – у зимском периоду када се језеро замрзне. У сарадњи са МЗ Хајдуково и Шупљак више хектара трске је одсечено у циљу уклањања био масе из језера и стимулација самопречишћавања воде.

2.1.7 Очистимо Србију

У склопу ове акције урађено је прелиминарно картирање површина са смећем као и процена количина. Смеће је периодично чишћено са површина у II степену (канал Палић-Лудаш, ушће Киреша) где је смеће сакупљано и одношено. Активност је обавила чуварска служба управљача.

3 ЗАШТИТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСА

Велике површине које се налазе III степену заштите Резервата се користе у пољопривреди, постоји и мањи део у II степену заштите. Комуникација са корисницима ових површина била је континуирана.

3.1 Пољопривредно земљиште

3.1.1 Дobar део пољопривредног земљишта је у државном власништву. Део ових површина је био предмет издавања у закуп током прошле и ове године (делови ИИИ степена заштите). Комисија за израду Програма уређења пољопривредног земљишта града Суботице (где управљач има свог представника) је у припреми Програма за 2009. годину затражило и добило Услове заштите природе под којима се државне парцеле у ПИО “Суботичка пешчара” могу издавати. Услови заштите природе чине саставни део уговора о закупу за парцеле у заштићеним подручјима. Ограничења условљена режимом према Уредби о заштити су у забрани интензивирања производње и промене намене, ограничавање кошења. Због ових ограничења је издат само мали део парцела па је појава ширења инвазивних врста (трска) врло изражена.

3.1.2 Кошење ливада је контролисано у циљу спровођења режима (кошење после завршетка цветања мочварних орхидеја и других природних реткости, остављање пруга) а надзирана је и испаша (број грла по ха, кретање ван станишта природних реткости у генеративном периоду)

3.2 Ловни ресурс

Резерват обухвата део ловишта „Суботичка пешчара“. Овим делом ловишта газдује Ловачко друштво „Шљука“ са седиштем у Хајдукову на основу годишњих Планова који се ослањају на Ловну основу ловишта „Суботичка пешчара“ за период 2002-2012.

Повремено нарушавање мира у Резервату од стране ловаца решавано је појачаном контролом у периодима лова, нарочито у доба миграције птица.

3.3. Риболовни ресурс

Рибарско подручје „Палић-Киреш-Лудах“ обухвата делове Резервата: речицу Киреш, узводно и низводно од језера и ИИ и ИИИ степен заштите језера Лудах. Подручје је одређено Одлуком Управног одбора Јавног предузећа „Палић-Лудах“ у складу са Законом о рибарству (Сл. Гласник РС бр.35/94 и 38/94).

Подручје се користи за спортски риболов и по Програму за санациони риболов и њиме управља Сектор за заштићена природна добра ЈП „Палић-Лудах“ кроз рад рибочуварска службе.

3.4. Водни ресурс

3.4.1. Праћено је стање вода, нарочито одржавање нивоа вода у зимском и летњем периоду у комуникацији са ВДП Северна Бачка.

3.4.2 Контролисано је чишћење канала Палић-Лудах и водоток Киреш у деловима који пролазе кроз Резерват, нарочито спровођење услова заштите природе

3.4.3. Инициран је састанак са заинтересованим субјектима (општина, водопривреда, Покрајински завод за заштиту природе) око потребних промена режима вода у Резервату.

4 РАЗВИЈАЊЕ НОВИХ ФУНКЦИЈА

4.1 Активности на презентацији СРП „Лудашко језеро“, започете протеклих година, настављене су и током 2010. године. То су активности које ће у већој мери допринети презентацији и промоцији свих заштићених подручја у региону Суботице. Везане су за резултате пројекта 04СЕР02/01/002.из Програма Суседске сарадње Мађарске и Србије из 2008. и подизање Визиторског центра Лудаш који је у функцији презентације и овог подручја. Визиторски центар Лудаш је током 2010 радио у смањеном обиму јер није био отворен за посетиоце из техничких разлога

4.2 Едукативне стазе су одржаване и мањи број екскурзија и школске деце их је посећивало током године уз стручну пратњу.

5 НАУЧНО- ИСТРАЖИВАЧКЕ АКТИВНОСТИ

Истраживања и мониторинг се одвијају континуирано у сарадњи са Удружењем љубитеља природе „Рiparia“. Реализују се заједнички пројекти:

- **Структура и динамика популација рецентне орнитофауне Специјалног резервата природе „Лудашко језеро“ . У току еко- кампа (у периоду од 18. јула до 30. августа), евидентирано је 39 врста птица (укупно 2794 јединке).**
  - **Праћење пролећне и јесење миграције птица кроз Резерват (мониторинг, прстеновање-маркирање птица алуминијумским прстенима по међународним стандардима) током целе године.**
- 1.1.3. Реализован део ЦЕС пројекта, континуирано маркирање птица алуминијумским прстенима у сезони гнезђења на истом локалитету и употребом истих орнитолошких мрежа (најмање једном недељно у периоду од 15. априла до 15. јула).
- 1.1.4. У оквиру наставка пројекта „Повратак чигри на Палићко и Лудашко језеро“ платформе постављене 2009 на језеру Лудаш су поправљене и одвијао се мониторинг.

6 ЕДУКАТИВНЕ- ИНФОРМАЦИОНЕ АКТИВНОСТИ

6.1 Информисање

Континуирано информисање посетилаца и шире јавности путем медија о вредностима подручја одвијало се по потреби (првомајски излет, радио-телевизијски и новинарски прилози

6.2 Промоција и пропаганда

Сарадња са медијима се одвијала континуирано- кроз прилоге на телевизији, радију и новинама. Постојећа интернет презентација која се налази на адреси www.ludas.rs, где је сваком заштићеном подручју посвећен одређени простор па и Специјалном резервату природе „Лудашко језеро“. Поред значајних информација у вези са површином, географским положајем, геолошким, хидролошким и еколошким карактеристикама, интернет презентација је опремљена и великим бројем фотографија станишта и врста које су заступљене на заштићеном природном добру.

6.3 Еко Камп

У периоду од 18. јула до 30. августа (укупно шест недеља) на подручју Специјалног резервата природе „Лудашко језеро“ организован је едукативни истраживачки камп на ком су се обрађивале теме из области хидроекологије, ботанике, зоологије и заштите природе. Поред предавања, учесници (156 учесника распоређених у 6 смена) су стицали основна знања у вези са маркирањем и мониторингом птица.

7 САРАДЊА

7.1 Сарадња

Сарадња са школама из околних насеља (Хајдуково) одвијала се у континуитету. Ученици су учествовали, у часовима наставе у природи, и активности маркирања птица. Одвијала се сарадња на сличан начин и са Домом за Ученике из Суботице.

Наставак сарадње са Удружењем „Riparia“ и неким њиховим програмима.

- Зимска прехрана је реализована а праћено је и стање путем маркирања

7.2 Међународна сарадња

Настављена је сарадња са Управом Националног парка Кишкуншаг. Ове године су представници управљача присуствовали прослави 35 година Националног парка Кишкуншаг у Мађарској.